

– Abid müəllim, dahilərlə ilk tanışlıq yaddaşa əbədi yazılan xatirəyə çevrilir. Sizin dahi Heydər Əliyevlə əbədi xatirənin tarixi hardan başlayır?

– Ulu öndər Heydər Əliyevi 1972-ci ildə tanımağa başlamışam. O zaman "Bakıbaşıktını" İdarəsinin 23 sayılı müəssisəsinə rəhbərlik edirdim. Birinci və ikinci hökumət bağlarının bəzi obyektlərinin tikintisi bizim idarəyə həvalə edilmişdi. Elə o zamandan bütün Azərbaycan üçün canlı əfsanə olan Heydər Əliyev məni, çox az tanınan Abid Şərifovu ilk gündən mütəxəssis, bununla yanaşı, bir insan kimi tanımağa başladı. Biz hökumət bağlarında obyektlərin tikintisini aparanda Heydər Əliyev tez-tez ora gələr, işlərin gedişi ilə maraqlanar, göstərişlər verərdi. Onda hiss etdim ki, siyasi rəhbər olmasına baxmayaraq, bu insanın tikinti və memarlıq sahəsində mükəmməl biliyi və gözəl zövqü var.

O zamanlar dövlət bağ tikməyə icazə vermirdi. Ona görə də Heydər Əliyev ikinci hökumət bağında evlər tikilməsinə və rəhbər işçilərə paylanmasına göstəriş vermişdi. Yaxşı yadımdadır, ikinci dövlət bağında sonuncu binanı tikirdik. Binanın üst qatında ümumi istirahət üçün taxtadan xüsusi konstruksiya nəzərdə tutulmuşdu. Bütün bu işlərə də Süleyman Tatliyev rəhbərlik edirdi. O zaman Süleyman müəllim Nazirlər Sovetində aparatın rəhbəri idi.

Layihədə verilmiş və xüsusi ölçüdə olan taxta tapa bilmirdik. Bazar günü idi, Heydər Əliyev obyektə gəlmişdi və birbaşa bizim yanımıza qalxdı. Süleyman müəllim ona müraciət edib dedi: "Heydər Əliyev bu taxta konstruksiyalar tapılmır. Olarmı, biz bu hissəni ümumiyyətlə tikməyək?"

Dərhal cavab verməyə tələsməyən bir qısa sütkütdən sonra sözüne başlayan ulu öndərin cavabı heç yadımdan çıxmaz. Dedi: "Siz bir şeyi başa düşmürsünüz. Bizim nazirlərimiz, raykom katiblərimiz telefonda belə, bir-birləri ilə lazım gələn problemləri müzakirə etmirlər. Mən dedim belə bir guşə tiksinlər ki, bəlkə onlar bura istirahətə gələndə qalxıb burada bir çay içsinlər, ünsiyyət qursunlar, mehribançılıq yaransın". Onun dediyində böyük həqiqət vardı. Elə bu günün özündə də belə şeylər az deyil...

Bundan bir müddət sonra, 1978-ci ildə Nazirlər Soveti sədrinin mavinə, çox gözəl və yaradıcı insan olan Əliş Ləmbəranski bizim baş idarənin rəisi Sabir Rzayevə dedi: "Heydər Əliyevin xüsusi tapşırığı var. Abid o tapşırığı icra etmək üçün ləngimədən Ulyanovsk şəhərinə getməlidir. Orada Nəriman Nərimanovun abidəsi ucaldılmalıdır. Abidənin açılışına Heydər Əliyev şəxsən özü gələcək".

Bütün işləri biz görməli olduğumuz üçün mühəndis, briqadçı və ustalardan ibarət komandanı topladım. Zarafat deyil, Ulyanovsk şəhərinin mərkəzində Nərimanov şossesinin başlanğıcında azərbaycanlı siyasi xadimə heykəl ucaldılacaqdı. Ləmbəranski dedi: "Heydər Əliyev tapşırığı ki, Abid gedib birinci Ulyanovsk vilayət partiya komitəsinin birinci katibi və başqa rəhbər şəxslərlə görüşüb məsələni dəqiqləşdirsin".

Sonra öyrəndim ki, Ulyanovskda Leninin yubileyi keçiriləndə Brejnev də orda iştirak edib. Heydər Əliyev bu tədbirdə onunla görüşüb və söhbət əsnasında Ulyanovsk şəhərində Nəriman Nərimanovun abidəsinin ucaldılmasının razılığını alıb. Bu razılıq da yazılı şəkildə protokollaşdırılıb. İndi vaxt gəlib çatıb, layihə və heykəl hazırdır. Mən gedib abidənin qoyulması üçün layihədə nəzərdə tutulan işləri görməliyəm.

Tapşırılan kimi Ulyanovskda gəlib vilayət partiya komitəsinin rəhbərliyi ilə görüşdüm. Sənədləri axtarıb tapdılar. Onlarla birlikdə gedib abidənin qoyulacağı yerlə tanış olanda, gördük orda böyük bir yanacaq qovuluq məntəqəsi var. Mən də vilayətin rəhbərliyinə demişəm ki, bizə vaxt qoyulub, 3 aya işləri tamamlamalıyıq. Həmin vaxtlarda da Heydər Əliyev artıq Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvlüyünə namizəddir.

Dərhal hərəkətə keçdik. Birinci işimiz həmin yanacaq qovuluq məntəqəsini sökmək oldu. Burada yerə basdırılmış böyük yanacaq çənləri vardı. Onları çıxardıq və yerlərini torpaqla doldurub tikintiyə başladırıq. Heydər Əliyev Ləmbəranskiyə tapşırılmışdı ki, hər həftə tikintinin gedişi haqqında məlumat versin. Mənə tapşırılan kimi də edirəm və hər həftə sonu Ləmbəranskiyə ətraflı məlumat verirəm.

İşi başa çatdırdıq. Abidə açılışa, demək olar, tam hazırdır. Xirda kosmetik işlər qalıb. Bir gün axşam yenə Bakıya zəng vurub məlumat vermək üçün danışığı məntəqəsinə gəldim. Ulyanovskda da artıq saxtalar başlamışdı və hava çox soyuq idi. Taksi dayanacağına tərəf gəldim. Səkiyə qalxanda ayağım sürüşdü və yıxıldım. Dörd qarırıgım sındı. Xəstəxanaya apardılar. İki-üç gün burada qalandan sonra baxdım ki, tibb personalı heç bir müalicə

“Ulu öndərin haqqını heç vaxt itirmərəm...”

“Heydər Əliyev xatirələr işığında” layihəmiz davam edir. Bugünkü qonağımız uzun illər ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında işləmiş, onun göstərdiyi etimadı ləyaqətlə doğrultmuş Abid Şərifovdur. Sovet Azərbaycanında tikinti ustası vəzifəsindən müstəqil Azərbaycanda Baş nazirin müavini vəzifəsinə qədər yüksələn, rəhbər vəzifələrə bilavasitə Heydər Əliyevin irəli çəkdiyi Abid müəllim öz himayədarı haqqında xatirələrini bizimlə bölüşməyi həm də bir şərəf borcu saydığını bildirdi və elə ilk sözü bu oldu ki, o kişinin haqqını heç vaxt itirmərəm.

etmir. Birtəhər çıxıb Bakıya qayıtdım. Bundan 10 gün keçməmiş, yanılmışam, noyabrın ortalarında Heydər Əliyev Ulyanovsk şəhərinə gedib abidənin açılışını etmişdi. Sonra mənə dedilər ki, Heydər Əliyev sənə soruşdu. Onlar da yıxıldığını deməyib, sadəcə, bildiriblər ki, xəstələnmmişəm.

– Məsələ bununla bitdimi?

– Yox.. Ulyanovsk ezamiyyətdən bir müddət sonra bəzi məsələlər haqqında danışdıqlarım çalışdığım qurumun rəhbərliyinin xoşuna gəlməmişdi və bu üzdən söhbətimiz alınmadı. 1979-cu ilin ortalarında Süleyman Tatliyev məni yanına dəvət etdi. Elə ilk sözü bu oldu ki, "Nazirlər Sovetində işləməyə gəlmərsənmi? Amma kişinin sənə bir tapşırığı var. Bir obyekt var, biz onu Heydər Əliyevin tapşırığı müddətə tikib təhvil verməliyik. Bir məsələ də var ki, binanın tam iş layihəsi yoxdur. İşlərin gedişi ilə paralel layihələr veriləcək və onların əsasında tikintini aparmalısan".

Razılışdım. Mənim iş yerimin adı oldu Nazirlər Soveti, amma mən indiki Prezident Administrasiyası ilə üzübüz, "Yaşıl teatr"ın yanındakı qonaq evinin – sonradan "Ağ ev" deyilən binanın tikintisini həyata keçirməyə başladım. Gecəli-gündüzlü işləyirdik. Bildirdim ki, Heydər Əliyevin tələbləri çox ciddi, memarlıq və tikinti işlərinə xüsusi yanaşması var, hər şey zövqünə uyğun olmalıdır.

Əslində belə nəhəng bir binanı 1 il, 1 il 3 aya tikmək o dövr üçün ağılabatan bir şey deyildi. Ona görə də Tatliyev, demək olar hər gün işdən sonra tikinti obyektinə gəlirdi. Heydər Əliyev də bir-iki dəfə özü gəlib işlərin gedişi ilə yaxından maraqlanmışdı. Bir gün Tatliyevə müraciət edib dedim: "Süleyman müəllim, olarmı bir gün Heydər Əliyevə gələndə ona deyəsiniz ki, hər bazar günü yolunu burdan salsın?" Süleyman müəllim mənim xətrimi çox istəyirdi və bunu deyəndə duruxdu, sonra qayıtdı ki, "Abid, sən dərk edirsən nə danışırısan? Yox, mən ona belə şeyi deyə bilmərəm". Dedi: "Onda icazə verin mən deyim". Soruşdu ki, "axı, hər bazar bura niyə gəlməlidir?" Dedi: "Süleyman Bayramoviç ona görə ki, elə ola bilər biz bir yerə tikib qurtaraq, Heydər Əliyevə gəlib onu bəyənməsin və məcbur olub onu sökək, təzədən tikək. Bu olmasın deyə, hər bazar gəlsin ideyanı versin, istəklərini bildirsən, biz də onun dediyi kimi tikintini aparacağıq". Dedi: "Yox, yox, mən deyə bilmərəm".

Heydər Əliyev gələndə obyektə başdan-baş gəzirdi və görülən bütün yeni işləri diqqətlə nəzərdən keçirirdi. Həmişə də tək gəlirdi. Süleyman Tatliyev, Rauf Əskərov və layihənin müəllifi Rasim Əliyev də orda iştirak edirdilər. Bazar günlərinin birində Heydər Əliyev gələndə ona yaxınlaşdım. Düzünü deyim ki, çox qorxurdum. Dedi: "Yoldaş Əliyev sizdən bir xəhiş etmək olar?" Dedi: "Söylə görüm nə istəyirsən?" Dedi: "Olarmı hər bazar günü bura gəlib qeydlərinizi, göstərişlərinizi verəsiniz? Qorxuram nəyə də düz eləmərik, sonra söküb təzədən tikməli olarıq. Vaxt da qısamdır". Bir anlıq düşündü, gülümsünüb dedi: "Yaxşı, gələm". Açıq bu cavabdan çox sevindim. Təsəvvür edin də hər bazar günü Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi, Sov.İKP MK Siyasi Büronun üzvlüyünə namizəd, haqqında əfsanələr dolayan bir şəxsiyyətlə hər bazar günü üz-üzə gəlsən, ona gördüyün işlər haqqında məlumat verirsən, ünsiyyətdə olursan, onun fikirlərini eşidirsən. Həqiqətən, dediyi kimi də etdi və hər bazar günü obyektə gəlirdi.

İş başa çatmışdı. Bina açılışa tam hazır idi. Büro üzvlərinin hamısını obyektin açılışına dəvət edə bildim. Burada iş başa çatdığı üçün mən artıq başqa yerdə işləyirdim, amma açılışa mən də dəvət olunmuşdum. Dəvət olunanlardan heç kim içəri keçmir və həyətdə dayanıb gözləyirdilər. Süleyman Tatliyevdən soruşdum: "Süleyman Bayramoviç niyə içəri girmirlər?" Dedi: "Kişi gəlməyə, kim içəri girər?" Rauf Əskərov, Rasim Əliyev və mən bir kənarda durmuşuq.

Heydər Əliyev gəldi və binaya girəndən sonra hamı bunun arıncı içəri keçdilər. Gəzdilər, bina ilə tanış oldular. Binanın birinci mərtəbəsində, daha doğrusu, yarımzirzəmidə mağara kimi çox da böyük olmayan qeyri-adi bir otaq vardı. Bu otağı bilavasitə Heydər Əliyevin tapşırığı və dediyi üslubda tikmişdik.

– Abid müəllim, yəqin ki, bu, Heydər Əliyevin sovet dövründə sizə son tapşırığı olmadı?

– Əlbəttə, son tapşırığı olmadı. Bu hadisədən 15-20 gün sonra mənə yanına dəvət etdi. Dedi: "Abid, fikirləşib, belə qərara gəlmişəm ki, sən iş yerini dəyişmə. Sən SSRİ Nəqliyyat və Tikinti Nazirliyinin "Azərneqliyyatı tikinti" trestinin rəisi vəzifəsinə təyin edim. Artıq mənim zəmanət məktubum Moskvağa gedib. Nazirinin sənə haqqında məlumatı var. Gedəcəksən Moskvağa, sənə nazirliyin kollegiyasında bu vəzifəyə təsdiq edəcəklər. Sov.İKP MK-nin aparatında da müvafiq şöbədə də müşahidədən keçməlisən. Ancaq sənə bir tapşırığı verirəm. Mərkəzi Komitənin

binasının tikintisi çox pis gedir. Sən bu işi öz üzərinə götürməlisən və vaxtında yüksək səviyyədə yerinə yetirməlisən". Təklif edilən trest çox böyük bir qurum idi. Hətta Azərbaycanın bir çox nazirliklərinin tikintiyə obyektlərdən də nəhəng obyektlərin tikintisi ilə məşğul olurdu. Dedi: "Heydər Əliyev, nə tapşırıq veririrsiniz tam vaxtında icra etməyə çalışacağıam". Onunla 40 dəqiqədən artıq söhbətimiz oldu...

Moskvaya gedib müsahibədən keçdim, təyinatımı aldım və gəlib işləməyə başladım. "Abşeron" hotelin, Mərkəzi Komitənin, Onkoloji Xəstəxananın, Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin binalarını və bir çox digər obyektlərin tikintisi bizim tres tərəfindən həyata keçirilirdi. Əslində bizim əsas vəzifəmiz bina tikmək deyildi, nəqliyyat obyektlərinin tikintisini həyata keçirmək idi.

– Azərbaycanda nəqliyyat sahəsində də həmin illərdə quruculuq işlərinə böyük ehtiyac var idi. Bu sahədə Heydər Əliyev sizə hansısa layihənin icrasını həvalə etmişdimi?

– Ümumiyyətlə, həmin illərdə Qazaxıstanda, Türkmənstanda, Dağıstanda və Azərbaycanda dəniz nəqliyyatı sahəsində bütün obyektləri biz tikirdik. Bu işlər elə də asan başa gələsi işlər deyildi. 1980-ci illərin əvvəli olardı, Yevlax-Balakən demir yolu layihəsinin tikintisi məsələsi ortaya çıxdı. Yeni layihənin ideya müəllifi Heydər Əliyev idi və daim onun nəzarəti altında idi. Dedi: "Abid, bu yolu ən qısa vaxtda tikib başa çatdırmaq lazımdır". Dedi: "Baş üzstə, yoldaş Əliyev". Amma bir müddət sonra Heydər Əliyev Moskvağa getdi.

1985-ci ildə Yevlax – Balakən demir yolunun tikintisini də başa çatdırdıq. Amma artıq məlun Qorbaçov Heydər Əliyevi bütün vəzifələrdən uzaqlaşdırmışdı. Demir yolunun açılışında belə bir ənənə var, qatar bir yeni stansiyadan digər yeni stansiyağa yola düşəndə onu çəkib, o vaxtkı ittifaq televiziyanın "Vremya" xəbərlər proqramında göstərdirdilər. Obyekt hələ tam qurtarmamışdı, amma bu mənim nömrəm idi. O vaxt Mais Məmmədov SSRİ televiziyanın Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri idi və onunla yaxın dostluq münasibətimiz vardı. Mais bildirdi ki, Heydər Əliyev mənə çox böyük dəstək verib, vəzifəyə irəli çəkib. Dedi: "Mais gəl yolun açılışını çək, "Vremya'da göstər". Mən də Heydər Əliyevin böyük bir portretini lokomotivin qabağına yapışdırdım. Bəzilərini mənə hədə-qorxu da gəldi ki, "Abid, Qorbaçov xəbər tutsa, sənə işin fırıq olacaq". Dedi: "Nə olar, olsun, mən bilərəm ki, bu Heydər

Əliyevin layihəsidir, onun başa çatması da onun xidmətidir. Onun buna haqqı çatır". Mais də bunu çəkib "Vremya" proqramına ötürdü, onlar da bunu açıq şəkildə göstərdilər.

– Heydər Əliyevin Moskvağa, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə gəlməyini necə qarşıladınız?

– Bir tərəfdən sevinirdim, digər tərəfdən istəmədim o Bakıdan getsin. Bunu elə o vaxt ona dedim. Necə?

1982-ci ildə Heydər Əliyev artıq Azərbaycan ictimaiyyəti ilə sağıllaşmış Moskvağa yola düşəcəkdə. Onun köməkçiləri vardı – Rafael Allahverdiyev və Mixail Zabelin. İkisini də çox gözəl tanıyırdım. Cümə günü idi. Rafael Allahverdiyevə zəng vurub dedim ki, "kişiyən görüşmək istəyirəm". Dedi: "Abid, sən nə danışırısan? İndi Heydər Əliyevin heç kimi, hətta qohumlarını belə qəbul etməyə vaxtı yoxdur. Yalnız bəzi kollektivləri qəbul edir. Bir-iki günə Moskvağa yola düşür". Bilirdim ki, həqiqətən də, yola düşməyə hazırlıq gedirdi.

Rafaellə münasibətimiz çox yaxşı idi. Dedi: "Rafael, sən gəl mənə nağıl danışma, sənə borcum sözümündə o kişiye çatdırmaqdır. Deynən, qəbul etməsə də canı sağ olsun, qəbul etsə də sağ olsun. Mənim borcumdur o kişiye hesabat verim"...

Şənbə günü Rafaldən xəbər çıxmıdı. Bazar günü idi. Nasosnuda demiryolunun obyektləri var idi. Çox çətin obyektlər sayılırdı. Uzun müddət idi tikilirdi, başa çatmırdı. Getmişlərdən ora, oğlum da uşağ idi, özümə aparmışdım. O vaxt tramvay parkı ilə üzəüz binada yaşayırdım. Nasosnudan qayıdıb evə gəlirdim. Həyətdə təzə çatmışdım, yoldaşım balkondan mənə səsləndi ki, "qalxma, qalxma, saat 3-də Mərkəzi Komitədə olmalısən. Sənə gözləyirlər".

Dərhal maşını sürdürdüm Mərkəzi Komitəyə. Qəbul otağında oturmuşdum, heç 15-20 dəqiqə keçmədi, Heydər Əliyev məni qəbul etdi. Kabinet bomboş, hər yan yığışdırılıb. Dedi: "Abid, nəse bir sözlün, xahişin var?" Dedi: "Yox. Gəldim bu iki ildə gördüyüm işlər barədə sizə məlumat verim". Dedi: "Ehtiyac yoxdur. Mən sənə işindən razıyam". Sonra soruşdu ki, "Plenumda oldun?" Plenum da onun yerinə Azərbaycanın KP MK-ya birinci katibin seçilməsi ilə bağlı idi, həm də Heydər Əliyev partiya fəalları ilə sağıllaşırırdı. Dedi: "İştirak etdirim". Dedi: "Camaat necə baxırdı mənim gəlməyimdə?" Dedi: "Necə baxacaq, ağıllaşırırdılar. Elə mən də ağıllaşmam bütün plenum boyu". Həqiqətən, ağıllaşmışdım, çünki onu həmişə özümə arxa bilmışdım. Dedi: "Yeni birinci katibin təyinatına münasibət necə oldu?" Dedi: "Heydər Əliyev, öz yetişdirdiyiniz kadrıdır, necə baxırdı, əlbəttə yaxşı". Beləcə, söhbətimiz başa çatanda dedi: "Sağ ol. Sənə bir şey lazım olsa, problemin olsa, mənə məlumat ver".

– Abid müəllim, sizin nəzərinizdə Heydər Əliyev Azərbaycan üçün nə qədər böyük şəxsiyyətdir?

– Heydər Əliyev Azərbaycan üçün misilsiz bir şəxsiyyət, əvəzsiz bir dövlət xadimidir. Ölkəmizdə hələ də çox insanlar Heydər Əliyevin Azərbaycan üçün nə qədər böyük və misilsiz işlər gördüyünü dərk edə bilmirlər. Onun həyata keçirdiyi nəhəng layihələrin bir neçəsinə sadalamaq istəyirəm. Elə başlayaq neft sektorundan. Əgər iqtisadiyyatdan az-çox baş açan adamlar varsa, yaqın ki var, onlar mənim dediklərimi yaxşı başa düşərlər. Bir şeyi deyə bilərəm ki, əgər Azərbaycanda Heydər Əliyevin tikirdiyi Dərin Özlülər zavodu olmasaydı, Allah bilirdi bizim işimiz, neft müqavilələrinin taleyi necə olacaqdı. Əvvəla, o zavodda hazırlanan estakdaların hər birinin ağırlığı 15, 20, 30 min tondur.

Yeri gəlmişkən, Dərin özlülər zavodu ilə bağlı mənə məlum olan həqiqəti açıqlamaq istəyirdim. Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunda bu obyektin hansı respublikaya verilməsi məsələsi ortaya çıxanda, qarşıya belə şərt qoyuldu ki, onu qısa müddətə tikib qurtarmaq lazımdır. Üç ölkə bu zavodda sözün əsl mənasında müştəri idi – Qazaxıstan, Rusiya və Azərbaycan. Elə bunların üzərində müzakirələr gedirdi. Heydər Əliyev orda bildirirdi ki, göstərilən müddətdə Azərbaycan bu zavodu tikib təhvil verəcək. Buna şübhəniz olmasın. Onu da bildirib ki, dünyada dənizdə neft çıxaran birinci ölkə Azərbaycandır, bu sahədə zəngin təcrübəmiz var. Dənizdə də bizim zəngin neft yataqlarımız var və onların qazılmasını və istismarını həyata keçirmək üçün bu zavodu Bakıda tikmək vacibdir. Bunu tam əsaslandırandan sonra zavodu Azərbaycana verdilər. Bu, birmanalı olaraq Heydər Əliyevin xidmətidir, heç kimin buna şübhəsi olmasın.

(ardı var)

Söhbəti qələmə aldı:
İ.GÜLAĞAOĞLU, "Xalq qəzeti"